

بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار جمعی از استادان دانشگاههای سراسر کشور - 8 / آبان / 1382

بسم الله الرحمن الرحيم

از بیاناتی که برادران عزیز و خواهر محترمان فرمودند، خیلی متشکرم. بی شک آن چه از طرف استادان محترم در این جلسه مطرح می شود، در روند آینده کار علم و تحقیق در کشور تأثیر خواهد گذاشت. در این هیچ شکی نداشته باشید.

سال گذشته که دوستان در این جا پیشنهادهایی مطرح کردند، جمعی موظف شدند و پس از پیگیری و ملاقات با بعضی از پیشنهاد دهندگان، راههای عملی و اجرایی شدن برخی از پیشنهادها را بررسی کردند. در این جلسه هم آنچه که آقایان فرمودید، پیگیری خواهد شد. البته من نسبت به برخی از نقطه نظرات و بیانات دوستان، نظرانی دارم که چون وقت کم است به آنها نمی پردازم و فقط دو سه نکته را عرض می کنم:

اول این که باید نگاه ما به مسائل آموزش عالی و تحقیقات کشور در همه رشته ها، نگاه خوشبینانه باشد، نه نگاه بدبینانه و همراه با تأسف و تأثر. البته نه به خاطر این که ما نباید آرزوی پیشرفت و سرعت عمل در این زمینه داشته باشیم - بدیهی است که ما هر مقدار که در زمینه آموزش عالی و تحقیق و گرم کردن فضای علم و پژوهش در کشور پیش برویم، کم است و هنوز راه طولانی ای در پیش داریم - بلکه به خاطر این که ما باید به آنچه که در طول سالهای بعد از انقلاب و بخصوص آنچه که در سالهای اخیر پیش آمده، نگاه کنیم و بدانیم که شتاب خوبی پیدا کرده ایم و دانشگاههایمان در این زمینه پیشرفت خوبی کرده اند. آن طور که بنده استفسار کردم و مسؤولان مورد وثوق - آقای رئیس جمهور و بعضی دیگر از مسؤولان - به من گزارش دادند، بودجه تحقیقاتی در همین چند سال اخیر خیلی بالا؛ ئی رفته و آن طور که دانشگاهیان مورد اعتماد از گوشه و کنار دانشگاههای کشور اطلاع می دهند، بحمدالله عملاً میدان و کار تحقیقاتی و میل به پژوهش در دانشگاهها زیاد شده و جایگاه خوبی پیدا کرده است. این، نشان دهنده سیئر ماست. شاید اگر در مقام توقع و انتظار باشد، من انتظارم از شما کمتر نیست؛ من خیلی توقعم برای پیشرفت این گونه امور زیاد است و اگر این توقع نباشد، پیش نمی رویم. نمی خواهم نصیحت کنم که بیش از این توقع و انتظار نداشته باشید - چرا؛ داشته باشید و دنبالش حتماً حرکت کنید - بلکه می خواهم بگویم نگاه نباید نگاه بدبینانه و همراه با تأسف باشد. نگاه باید خوشبینانه باشد و با همین نگاه ما وارد میدان شدیم و به فضل پروردگار جلو هم رفتیم و باز هم جلوتر از این خواهیم رفت و ان شاءالله تحقیقات در زمینه های مختلف، رشد شایسته خودش را پیدا خواهد کرد؛ واقعیت این را به ما می گوید.

نکته دوم این است که بنده - همان طور که بعضی از دوستان اشاره کردند - چند سالی است که مسأله نهضت نرم افزاری را در محیط علمی کشور مطرح کرده ام. این، یعنی چه؟ یعنی ما نباید به فراگیری قانع باشیم؛ باید هدف تحقیق و آموزش ما تولید علم باشد؛ یعنی رسیدن به آن جایی که نوآوریهای علمی در فضای موجود بشری، از آن جا شروع می شود. ما از لحاظ استعداد، نسبت به کسانی که دانش را در دنیا تولید کردند، گسترش دادند، پیش بردند و بر اساس دانش، فنآوریهای پیچیده را به وجود آوردند، کمبود نداریم. البته تولید علم به معنای این نیست که ما ترجمه و فراگیری را نفی کنیم؛ نه، آن هم لازم است، بلکه من می گویم در ترجمه و فراگیری نباید توقف کرد. بر اثر شرایط سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و مسأله استعمار - که نقش استعمار در مطلبی که مورد نظر من است، بسیار زیاد است - بخشی از دنیا زودتر از یک بخش دیگر و به کمک وسیله شتابنده ای به سمت قله های علمی حرکت کرد. این بخش از این وسیله شتابنده استفاده کرد و به جلو رفت و این وسیله را روزبه روز شتابنده تر و تواناتر کرد و با بالا بردن کاربری آن، به دستاوردهای علم رسید؛ در حالی که ما با همه پیشرفت علمی، محاط به جهالتهای فراوانیم. ساکنان آن بخش از دنیا، پیشرفتهای علمی شگفت آوری کردند و بعد هم سیاست کلی شان این شد که علم را در اختیار خودشان بگیرند و اجازه ندهند که کشورهایی که عقب مانده اند، به آنها برسند و یا از آنها جلو بزنند! حتماً شما از محدودیتهایی که برای برخی از فنآوریهای پیشرفته وجود دارد که مطلقاً نایستی به هیچ

نقطه ای از نقاط دنیا درز پیدا کند، مطالب زیادی شنیده آید.

استعمار، هم در پیشرفت علمی یک بخش از دنیا نقش داشت و هم توانایی اش بر استعمار، ناشی از میزان پیشرفت علمی اش بود که از آن پیشرفت، استفاده سیاسی کرد. مانند انگلیس که از کشتی بخار برای استعمار هند استفاده نمود و استعمار هند کمک کرد که کشتی بخار به کشتیهای پیشرفته تری تبدیل شود و تسلط بر هند و نقاط دیگر را نیز بیشتر کند. به این ترتیب، علمی که محدود و محصور به خودشان بود، در خدمت استعمار قرار گرفت و استعمار در خدمت علم!

ما باید از محاصره موجود که کشورهای جهان سوم در آن قرار گرفته اند، خودمان را خارج کنیم. این فقط وظیفه ما نیست، بلکه وظیفه همه ملت‌های دنیاست که در دوره ای از کاروان علم عقب ماندند. من اعتقاد راسخم - که این اعتقاد با نظر خبرگان و کارشناسان فن تأیید شده است - این است که ما می‌توانیم این کار را بکنیم. این مهر «نمی‌توانیم» و «نمی‌توانید» را که یکی از بخش‌های عمده سیاست فرهنگی دشمنان بوده، بایستی از ذهن خودمان پاک کنیم. البته من احساس می‌کنم که در همین زمینه هم می‌توانیم پیشرفت کنیم؛ چرا که الان می‌بینم شما استادان و دانشجویان در محافل دانشجویی، از نهضت نرم‌افزاری و تولید علم به عنوان شعارهای عملی و فعال یاد می‌کنید. این، خیلی موفقیت است که ما به این فکر افتاده ایم و این موضوع به صورت شعار، درخواست و خواسته درآمده است.

نکته سوم این است که همه این کارها فقط احتیاج به پول و استعداد ندارد، بلکه احتیاج به مدیریت شایسته دارد که این برمی‌گردد به بخش‌های مدیریتی دانشگاه؛ چه رؤسای دانشگاه‌ها و دانشکده‌ها و مراکز تحقیقاتی، چه مدیران دستگاه‌های دولتی که مربوط به علمند؛ مثل وزارتخانه‌های علوم، بهداشت و آموزش و پرورش. اینها وظایف سنگینی دارند. چون ظاهراً وزرای محترم این جا تشریف دارند، این نکته را بگویم که آنها بشنوند و دنبال کنند: کسانی که در وزارتخانه‌ها و دانشگاه‌ها مسؤولیت مدیریتی دارند، با تشخیص درست و اهمیت دادن به موضوع، می‌توانند نقشی بسیار مهم و تعیین کننده در این هدفی که مورد علاقه همه ماست، ایفا کنند.

ما امروز استعدادهای زیادی در کشور داریم که بایستی شناسایی، جمع و هدایت شوند و باید به آنها عملاً تفهیم شود که برای استعدادشان ارزش قائلیم. همین مسائل مادی و پول و پاداش - که در خلال فرمایشات بعضی از دوستان بود - عملی است؛ لکن بر مدیریت این کار متوقف است. البته شورای عالی انقلاب فرهنگی هم در این زمینه مسؤولیت و نقش دارد. اعضای این شورا هم بایستی به این مسائل توجه کنند، تا این آرزوها تحقق پیدا کند. آخرین نکته این است که مسأله تولید علم فقط مربوط به علوم پایه، تجربی و ... نیست، بلکه شامل همه علوم و از جمله علوم انسانی است. ما بخصوص در زمینه علوم انسانی، برخلاف آنچه که انتظار می‌رفت و توقع بود، حرکت متناسب و خوبی نکرده ایم، بلکه مفاهیم گوناگون مربوط به این علم را - چه در زمینه اقتصاد و چه در زمینه‌های جامعه‌شناسی، روان‌شناسی و سیاست - به شکل وحی منزل از مراکز و خاستگاه‌های غربی گرفته ایم و به صورت فرمول‌های تغییر نکردنی در ذهنمان جا داده ایم و بر اساس آن می‌خواهیم عمل و برنامه خودمان را تنظیم کنیم! گاهی که این فرمولها جواب نمی‌دهد و خراب درمی‌آید، خودمان را ملامت می‌کنیم که ما درست به کار نگرفته ایم؛ در حالی که این روش، روش غلطی است. ما در زمینه علوم انسانی احتیاج به تحقیق و نوآوری داریم. مواد و مفاهیم اساسی ای هم که بر اساس آن می‌توان حقوق، اقتصاد، سیاست و سایر بخش‌های اساسی علوم انسانی را شکل داد و تولید و فراوری کرد، به معنای حقیقی کلمه در فرهنگ عریق و عمیق اسلامی ما وجود دارد که باید از آن استفاده کنیم. البته در این قسمت، حوزه و استادان مؤمن و معتقد به اسلام می‌توانند با جستجو و تفحص، نقش ایفا کنند. این جا از آن جاهایی است که ما باید به تولید علم برسیم.

یکی از آقایان راجع به مسائل اقتصاد صحبت کردند. اشکالاتی که ایشان اشاره کردند، تقریباً همه اش مورد قبول بنده است؛ اما علت این که گاهی این مسائل در بدنه کارشناسی مورد توجه قرار نمی‌گیرد، همین است که وحی منزل‌هایی از غرب در زمینه اقتصاد به ذهنشان آمده که با سیاست و مقاصد استعماری و استثماری کمپانیها، سرمایه دارها و شرکتهای بزرگ دنیا آمیخته است که در ذهنها جا افتاده و ممکن است بعضی درست، بعضی نیمه درست و

بعضی صد درصد غلط باشد، که بایستی آنها را تحلیل کرد و فهمید.

از دوستان عزیز و از جناب آقای دکتر «ندیمی» که زحمت کشیدند و جلسه را اداره کردند، تشکر می‌کنم. از این که افراد بیشتری آماده و مایل بودند که صحبت کنند، خوشبخت و خوشحالم. بنا بر این است که این جلسه، جلسه‌ای صمیمی، خودمانی و غیر رسمی باشد و باقی بماند. بیشترین استفاده‌ای که من از این جلسه می‌کنم، این است که در محیطی دوستانه و متشکل از اهل علم، شرکت کنم تا مسائلی که از نظر آنها مهم شناخته می‌شود، مطرح گردد. این جلسه، هم باعث می‌شود که فضای تصمیم‌گیری کشور تحت تأثیر قرار گیرد؛ چون مسؤولان دولتی از آنچه این جا گفته می‌شود، اطلاع پیدا می‌کنند؛ هم به استادان، دانشمندان و اهل علم ما این فرصت را می‌بخشد که درباره مهم‌ترین مسأله‌ای که برایشان مطرح است فکر کنند و بدانند که می‌توان آن را مطرح و در فضا منتشر کرد و تصمیم‌گیریه‌ها را تحت تأثیر قرار داد. این برای ما مغتنم است. علاوه بر این، خود من هم از آنچه که آقایان بیان کردید، استفاده می‌کنم. ان شاء الله موفق و مؤید باشید.

والسلام علیکم ورحمة الله و برکاته